

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده ادبیات فارسی و زبانهای خارجی

گروه زبان شناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

ارتباط میان درک مطلب خواندن و نوع شخصیت و جنسیت

استاد راهنما: دکتر گلناز مدرسی قوامی

استاد مشاور: دکتر شهلا رقیب دوست

پژوهشگر: حامد مهاجر

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

زمستان ۱۳۸۸

فرم گردآوری اطلاعات پایان نامه‌ها

کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان : ارتباط میان درک مطلب خواندن و نوع شخصیت و جنسیت		
پژوهشگر: حامد مهاجر		
استاد راهنما : دکتر گلناز مدرسی قوامی استاد مشاور : دکتر شهلا رقیب دوست استاد داور : دکتر محمد دبیرمقدم		
کتابنامه : دارد		واژه نامه :
نوع پایان نامه :	بنیادی	توسعه‌ی کاربردی ✓
مقطع تحصیلی :	کارشناسی ارشد	سال تحصیلی : ۱۳۸۸ - ۱۳۸۹
محل تحصیل : تهران نام دانشگاه : علامه طباطبائی دانشکده : ادبیات فارسی و زبانهای خارجی		
تعداد صفحات : ۱۴۲		
گروه آموزشی : زبان شناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان		
کلیدواژه‌ها به زبان فارسی : شخصیت، درک مطلب خواندن، آموزش زبان فارسی.		
کلیدواژه‌ها به زبان انگلیسی :		
Personality, Reading comprehension, Teaching Persian Language.		

چکیده

الف. موضوع و طرح مسئله: نقش تفاوت‌های فردی در رویکردهای فراگیر- محور اهمیت پیدا کرده است و از این میان نقش عوامل شخصیتی به تازگی مورد توجه قرار گرفته است. محققان در هر دوره از ابزاری برای سنجش این عامل استفاده کرده‌اند. با پیشرفت‌های علم روانشناسی و به وجود آمدن ابزارهایی کارآمدتر برای سنجش شخصیت افراد و اهمیت یافتن فراگیر به عنوان مرکز توجه در آموزش با دیدگاه انسانگرایی کارل راجرز و به وجود آمدن رویکرد تأثیر انسانی در آموزش زبان پژوهشگر بر خود لازم دید که ارتباط بین عوامل شخصیتی و جنسیت را با مهارت درک مطلب خواندن در انواع سؤالات این مهارت بررسی نماید.

ب. مبانی نظری، پرسشها و فرضیه‌ها: در این پژوهش از نظریه روان شناسی تحلیلی یانگ و نظریه مایرز و بریگز استفاده شده است. پرسشها و فرضیه‌های پژوهشی به شرح زیرند:

۱. آیا رابطه‌ای میان نوع شخصیت و مهارت درک مطلب خواندن زبان فارسی فراگیران خارجی وجود دارد؟

۲. آیا رابطه‌ای میان جنسیت و مهارت درک مطلب خواندن زبان فارسی فراگیران خارجی وجود دارد؟

۳. آیا رابطه‌ای میان نوع شخصیت و کنش فراگیران در انواع سؤالات درک مطلب خواندن (جزئیات، مفهوم اصلی یا پیام متن و حدس و استنباط از جملات متن) وجود دارد؟

۱. میان نوع شخصیت و مهارت درک مطلب خواندن زبان فارسی فراگیران خارجی رابطه وجود دارد.

۲. تعامل جنسیت و انواع شخصیتی با درک مطلب خواندن زبان فارسی فراگیران خارجی رابطه دارد.

۳. میان نوع شخصیت و کنش فراگیران در انواع سؤال‌های درک مطلب خواندن (جزئیات، مفهوم اصلی یا پیام متن و حدس و استنباط از جملات متن) رابطه وجود دارد.

پ. روش تحقیق؛ جامعه مورد تحقیق: روش پژوهش میدانی و کتابخانه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش را فارسی آموزان خارجی سطح پیشرفته زبان فارسی که در ایران زبان فارسی را به عنوان زبان خارجی می‌آموزند، تشکیل می‌دهند. جامعه نمونه از فراگیران مؤسسه آموزش زبان خارجی وابسته به دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) قزوین به طور تصادفی انتخاب گردید. تعداد آزمودنی‌ها ۳۰ نفر بود. پرسشنامه‌ها و آزمون درک مطلب خواندن اجرا شد.

ت. یافته‌های تحقیق: میانگین کل نمرات مردان تفکری در موارد جزئیات، استنباط و مفهوم کلی بیشتر از نمرات زنان در این موارد است؛ زنان تفکری نمرات پایین تری نسبت به مردان با ترجیح تفکر داشتند. (که احتمال می‌رود تحت تاثیر انتظارات اجتماع باشد؛ مردها در نقش اجتماعی خود تفکری بودن بهتر عمل کردند.)

میانگین کل نمرات زنان احساسی در جزئیات، استنباط و مفهوم کلی از نمرات مردان در این موارد به طور قابل ملاحظه‌ای بالاتر است؛ نمرات مردان احساسی در موارد امتحانی خواندن نسبت به زنان احساسی پایین تر است. (که احتمال می‌رود تحت تاثیر نقش اجتماعی که اجتماع به جنسیت می‌دهد، باشد؛ زنها در نقش اجتماعی خود احساسی بودن بهتر عمل کردند.)

زنان نوع شخصیتی برون‌گرا، شمی، احساسی، ادراکی، برون‌گرا، شمی، احساسی، قضاوتی و درون‌گرا، شمی، احساسی، قضاوتی عملکرد بهتری نسبت به مردان در این نوع شخصیتی داشتند. دو نوع شخصیتی از هشت نوع شخصیتی کاملاً متضاد برون‌گرا، حسی، تفکری، قضاوتی و درونگرا، شمی، احساسی، ادراکی است. نمرات میانگین در تمام قطب‌های شخصیتی برون‌گرا، حسی، تفکری، قضاوتی بالاتر از نوع شخصیتی درونگرا، شمی، احساسی، ادراکی است و این نشان می‌دهد که عامل شخصیت می‌تواند با عملکرد مهارت درک مطلب خواندن و انواع سؤالات این مهارت در ارتباط باشد. بررسی‌های آماری نشان می‌دهد نمرات بعضی از انواع شخصیتی بالاتر است و عملکرد بهتری در آزمون‌های مهارت درک مطلب خواندن نشان دادند. نتایج این پژوهش وجود رابطه بین نوع شخصیت و درک مطلب خواندن را تأیید می‌کند.

ث. نتیجه گیری و پیشنهادها : از بررسی‌های آماری به این نتیجه می‌رسیم که عامل شخصیت و جنسیت با مهارت درک مطلب خواندن در ارتباط است؛ برخی انواع شخصیتی و برخی ترجیحات آن عملکرد بهتری در مهارت خواندن و انواع سؤالات که ذکر شد داشتند. جنسیت نیز با برخی از قطب‌های شخصیتی رابطه دارد؛ برخی قطب‌ها در نقش جنسیتی خود عملکرد بهتری داشتند.

صحت اطلاعات مندرج در این فرم بر اساس محتوای پایان نامه و ضوابط مندرج در فرم را

گواهی می‌نمایم.

رئیس کتابخانه : نام استاد راهنما : دکتر گلناز مدرسی قوامی

نام دانشکده : ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی سمت علمی :

به نام خدا

صفحه	فهرست مطالب؛ موضوع
۲	۱. فصل اول: کلیات
۲	۱.۱. مقدمه.....
۲	۲.۱. بیان موضوع.....
۴	۳.۱. بیان مسئله.....
۷	۴.۱. درک مطلب خواندن و ویژگی‌های شخصیتی.....
۹	۵.۱. اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۹	۶.۱. پیشینه پژوهشی.....
۱۰	۷.۱. هدف‌های پژوهش.....
۱۰	۸.۱. پرسش‌های پژوهش.....
۱۱	۹.۱. فرضیه‌های پژوهش.....
۱۱	۱۰.۱. محدودیت‌های پژوهش.....
۱۱	۱۱.۱. روش پژوهش.....
۱۱	۱.۱۱.۱. مقدمه.....
۱۲	۲.۱۱.۱. متغیرهای پژوهش.....
۱۲	۳.۱۱.۱. آزمودنی‌ها و جامعه آماری.....
۱۲	۴.۱۱.۱. ابزارهای اندازه‌گیری پژوهش.....
۱۴	۵.۱۱.۱. نحوه جمع‌آوری داده‌ها و اجرای آزمون.....
۱۴	۶.۱۱.۱. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۱۴	۱۲.۱. تعریف واژه‌های کلیدی پژوهش.....
۱۵	۱۳.۱. ساختار پژوهش.....
۱۷	۲. فصل دوم: مفاهیم بنیادی و پیشینه مطالعات
۱۷	۱.۲. مقدمه.....

۱۷	..... ۲.۲ خواندن چیست؟
۲۰	..... ۳.۲ انواع درک مطلب
۲۱	..... ۱.۳.۲ درک مطلب تحت اللفظی
۲۱	..... ۲.۳.۲ درک مطلب استنباطی
۲۱	..... ۳.۳.۲ درک مطلب نقادانه یا ارزیابانه
۲۱	..... ۴.۳.۲ درک مطلب قدر شناسانه
۲۲	..... ۴.۲ عوامل مؤثر در درک مطلب خوانداری
۲۲	..... ۵.۲ خواندن در رویکردها و شیوه‌های آموزش زبان
۲۲	..... ۱.۵.۲ رویکرد دستور-ترجمه
۲۳	..... ۲.۵.۲ رویکرد مستقیم
۲۳	..... ۹.۱.۱ روش خواندن
۲۴	..... ۴.۵.۲ رویکرد شنیداری زبانی و رویکرد شفاهی موقعیتی
۲۴	..... ۵.۵.۲ رویکرد شناختی
۲۵	..... ۶.۵.۲ رویکرد تأثیر انسانی
۲۵	..... ۷.۵.۲ رویکرد درک مطلب بنیاد
۲۵	..... ۸.۵.۲ رویکرد ارتباطی
۲۶	..... ۶.۲ نظریه‌های خواندن
۲۶	..... ۱.۶.۲ الگوی جزء به کل
۲۶	..... ۲.۶.۲ الگوی کل به جزء
۲۷	..... ۳.۶.۲ الگوی تعاملی
۲۸	..... ۷.۲ شخصیت
۲۸	..... ۱.۷.۲ واژه شخصیت
۲۹	..... ۲.۷.۲ شخصیت چیست؟
۳۰	..... ۸.۲ دیدگاه‌های روانشناسی درباره شخصیت
۳۰	..... ۱.۸.۲ دیدگاه روان پویایی
۳۰	..... ۲.۸.۲ دیدگاه رفتارگرایی

۳۱	۳.۸.۲ دیدگاه شناختی - اجتماعی
۳۱	۴.۸.۲ دیدگاه انسان گرایی
۳۲	۵.۸.۲ دیدگاه صفت
۳۳	۹.۲ مطالعات پژوهش گران ایرانی در ارتباط شخصیت و زبان
۳۹	۳. فصل سوم: چارچوب نظری
۴۳	۱.۳ انواع شخصیتی از دیدگاه یانگ
۴۳	۲.۳ مایرز و بریگز
۴۵	۳.۳ مقیاس های سنخ نمای مایرز - بریگز
۴۷	۱.۳.۳ برون گرایی در مقابل درون گرایی
۴۸	۲.۳.۳ حسی در مقابل شمی
۴۹	۳.۳.۳ احساسی در مقابل تفکری
۵۱	۴.۳.۳ ادراکی در مقابل قضاوتی
۵۴	۲.۳ انواع شخصیتی شانزده گانه مایرز - بریگز
۵۴	۱.۲.۳ درون گرا، حسی، تفکری، قضاوتی
۵۵	۲.۲.۳ درون گرا، حسی، احساسی، قضاوتی
۵۶	۳.۲.۳ برون گرا، حسی، تفکری، ادراکی
۵۷	۴.۲.۳ برون گرا، حسی، احساسی، ادراکی
۵۸	۵.۲.۳ درون گرا، شمی، تفکری، قضاوتی
۵۹	۶.۲.۳ درون گرا، شمی، احساسی، قضاوتی
۶۰	۷.۲.۳ برون گرا، شمی، تفکری، ادراکی
۶۱	۸.۲.۳ برون گرا، شمی، احساسی، ادراکی
۶۲	۹.۲.۳ درون گرا، حسی، تفکری، ادراکی
۶۳	۱۰.۲.۳ درون گرا، شمی، تفکری، ادراکی
۶۵	۱۱.۲.۳ برون گرا، حسی، تفکری، قضاوتی
۶۶	۱۲.۲.۳ برون گرا، شمی، تفکری، قضاوتی

۶۷	..... ۱۳.۲.۳. درون‌گرا، حسی، احساسی، ادراکی
۶۸	..... ۱۴.۲.۳. درون‌گرا، شمی، احساسی، ادراکی
۶۹	..... ۱۵.۲.۳. برون‌گرا، حسی، احساسی، قضاوتی
۷۰	..... ۱۶.۲.۳. برون‌گرا، شمی، احساسی، قضاوتی
۷۷	..... ۴. فصل چهارم: توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۷	..... ۱.۴. مقدمه
۷۷	..... ۲.۴. روش اجرای پژوهش
۸۳	..... ۱.۴. توصیف و تحلیل داده‌ها بر اساس نوع شخصیت و جنسیت
۹۱	..... ۴.۳. توصیف و بررسی آماری داده‌ها بر اساس قطب و جنسیت
۹۳	..... ۶.۱. توصیف آماری بر اساس دو متغیر مستقل سطح زبانی و نوع شخصیت
۱۰۸	..... ۵. فصل پنجم: خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۰۸	..... ۱.۵. مقدمه
۱۰۹	..... ۲.۵. خلاصه پژوهش
۱۰۹	..... ۳.۵. بحث و نتیجه‌گیری
۱۱۰	..... ۱.۳.۵. فرضیه اول
۱۱۱	..... ۲.۳.۵. فرضیه دوم
۱۱۲	..... ۳.۳.۵. فرضیه سوم
۱۱۳	..... ۴.۴. کاربرد و پیشنهادهایی برخاسته از پژوهش
۱۱۳	..... ۵.۵. نتیجه‌گیری
۱۱۴	..... ۶.۵. پیشنهادهایی برای ادامه راه
۱۲۴	..... پیوست الف پرسشنامه MBTI
۱۳۲	..... پیوست ب خصوصیات زیربنائی روان‌سنجی ام بی تی آی
۱۳۳	..... پیوست ج راهنمای اجرای استاندارد آزمون
۱۳۴	..... پیوست د نحوه نمره‌گذاری پرسشنامه و تعیین نوع شخصیت
۱۳۵	..... پیوست ه آزمون‌های درک مطلب با انواع سؤالات

تشکر و سپاس

با سپاس از ایزد کردگار که هیچگاه در رحمتش را بر بندگان نمی‌بندد. در ابتدا از زحمات استاد گرامی سرکار خانم دکتر گلناز مدرسی قوامی که با دقت فراوان و حوصله تمام در تمام مراحل کار مرا یاری کردند، که اگر نبود کار به سرانجام نمی‌رسید، سپاس دارم. از سرکار خانم دکتر شهلا رقیب دوست که مشاوره پایان نامه را بر عهده گرفتند و از هیچ کمکی دریغ نفرمودند سپاسگزارم، از جناب آقای دکتر دبیر مقدم رئیس محترم گروه زبانشناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان و فرهنگ و زبانهای باستانی که از هیچ کمکی مضایقه نفرمودند و داوری این پایان نامه را بر عهده گرفتند سپاسگزارم. از تمامی استادان محترم گروه زبان شناسی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان که هرچه دارم از آنهاست بسیار متشکرم. از استادان محترم گروه ادبیات و آموزش زبان انگلیسی مخصوصاً رئیس گروه استاد ضیاءالدین تاج الدین بسیار سپاسگزارم. از استادان محترم گروه مطالعات ترجمه؛ استاد عزیز دکتر کامبیز محمود زاده و استاد دکتر غلامرضا تجویدی و از همه مسئولین محترم و کارکنان دانشکده ادبیات و زبانهای خارجی از مسئولین تحصیلات تکمیلی، کتابخانه، سایت، انتشارات کمال تشکر دارم. از زحمات همسرم که به تنهایی نبود مرا جبران می‌کرد و از سارا و سیما که به پدر کمک کردند بسیار متشکرم. در انتها از تمام عزیزانی که مرا یاری دادند، سپاسگزارم.

فصل اول:

کلیات

۱. فصل اول: کلیات

۱.۱. مقدمه

در دنیای کنونی آنچه اهمیت دارد، ارتباط با دیگر ملت‌هاست. خواندن آثار و یافته‌های پژوهشی یکی از ارزان‌ترین و ساده‌ترین راه‌های ارتباط است؛ مهارت خواندن از این لحاظ اهمیت می‌یابد که یافته‌های دانشمندان و آثار ادیبان را به آسانی و ارزانی در اختیار هر کسی که علاقه‌مند باشد، قرار می‌دهد. شخصیت از متغیرهایی است که در فراگیری زبان مخصوصاً زبان دوم می‌تواند نقش داشته باشد. آنچه این پژوهش به دنبال آن هست ارتباط میان این مهارت بسیار با اهمیت و عوامل شخصیتی است.

۲.۱. بیان موضوع

یکی از دغدغه‌های همه برنامه‌ریزان درسی، تهیه و تدوین‌کنندگان مطالب درسی، معلمان، فراگیران زبان و مخصوصاً کسانی که در سنجش و اندازه‌گیری برنامه‌ها تلاش می‌کنند، موفقیت زبان‌آموز و زبان‌آموز موفق است. در این میان مهارت خواندن از میان چهار مهارت شناخته شده در آموزش زبان برای اهداف خاص^۱ مخصوصاً زبان برای اهداف دانشگاهی^۲ بسیار پر اهمیت است. اصولاً بیشترین استفاده زبان‌آموز از طریق مهارت خواندن است. برخلاف زبان اول که بیشترین درونداد آن از طریق شنیدن حاصل می‌شود، در این موارد بیشترین درونداد از راه خواندن یعنی به شکل درونداد دیداری حاصل می‌شود. ضیاءحسینی (۱۳۸۵: ۷۶) دلیل اهمیت مهارت خواندن را در زبان دوم/خارجی استفاده متخصصان و دانشمندان هر رشته از تازه‌های علوم و فنون آن رشته می‌داند و پیشنهاد می‌کند به جای "زبان کتابخانه" بهتر است "زبان دانشمندان" را برای اشاره به زبان متون نوشتاری بکار برد.

---

^۱Language for specific purposes (LSP)

^۲Language for academic purposes (LAP)

زبان فارسی با پیشینه پر افتخار ادبی در جهان و تمدنی کهن برای جاذبه‌های توریستی (تاریخی، تفریحی، گردشگری، و درمانی) و شرایط مناسب برای تحصیل در زمینه ادبیات، فلسفه، علوم دینی، علوم پزشکی، علوم انسانی، مهندسی و تجارت به دلیل قابلیت‌های واردات، صادرات و نفت در دهه‌های اخیر سیل مشتاقان را به انگیزه‌های ابزاری^۱ و ترکیبی^۲ به یادگیری این زبان شیرین کشانده است. با توجه به این که در اکثر موارد بالا فراگیران در پیشبرد اهداف خود به مهارت خواندن بیش از مهارت‌های دیگر نیاز دارند و اساس برنامه‌ریزی و طراحی و آموزش باید منطبق بر نیازسنجی باشد؛ مهارت خواندن اهمیت بسزایی می‌یابد.

عوامل بسیاری در یادگیری موفق دخالت دارند، از جمله می‌توان به عوامل فیزیولوژیکی، شناختی و از همه مهم‌تر عاطفی که سبک‌های یادگیری یا ترجیحات یادگیری از آن جمله است، اشاره کرد. به سخن دیگر یادگیری زبان با عواملی مثل سن، جنسیت، انگیزش، هوش، اضطراب، نگرش، راهبردهای یادگیری و سبک‌های یادگیری در ارتباط است. با توجه به اینکه هدف همه دست اندرکاران تعلیم و تربیت یادگیری موفقیت‌آمیز است؛ درک و تشخیص تفاوت‌های فردی مخصوصاً عوامل عاطفی که شامل عوامل شخصیتی می‌شود بسی حائز اهمیت است و چه بسا پژوهش‌های بیشتر در این زمینه به پیشبرد اهداف آموزشی آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان کمک نماید. سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا شخصیت زبان‌آموز در زبان‌آموزی دخیل است یا خیر.

این تحقیق می‌تواند معلمان آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان و تهیه و تدوین‌کنندگان مطالب درسی را یاری کند که شناخت بهتری از فراگیران داشته باشند و نقش عوامل شخصیتی را در امر آموزش خاطرنشان کنند. شاید ایشان لازم باشد عوامل شخصیتی را در آموزش و

---

¹ Instrumental motivation

² Integrative motivation

تهیه و تدوین و سنجش و اندازه‌گیری در نظر بگیرند و نتایج این تحقیق به صورت کلی‌تر برنامه‌ریزان درسی را در طراحی برنامه‌هایی که موفقیت زبان‌آموز فارسی را تضمین کند، کمک نماید.

۳.۱. بیان مسئله

در این پژوهش رویکرد روان‌پویایی^۱ زیگموند فروید^۲ نظریه روان‌شناسی تحلیلی^۳ کارل گوستاو یانگ^۴ (۱۹۳۳) در مورد شخصیت همراه با سنخ‌نمای^۵ مایرز^۶-بریگز^۷ (۲۰۰۰) که بر پایه این نظریه ساخته شده است به کار گرفته خواهد شد. یانگ معتقد است که مردم از جهات اساسی با هم متفاوت هستند و هر شخصی برای عملکرد در موقعیت‌های مختلف اولویتهای مختلفی دارد که خصوصیت یا ویژگی همان فرد است. به عقیده یانگ کارکردهای تفکر، احساس، حس، شم، به همراه درون‌گرایی و برون‌گرایی در انسانها عمل می‌کند. وی هشت سنخ را معرفی می‌کند که شامل برون‌گرا، تفکری، برون‌گرا، شمی، درون‌گرا، تفکری، درون‌گرا، شمی، درون‌گرا، احساسی، برون‌گرا، احساسی، درون‌گرا، حسی و برون‌گرا، حسی بودند (کریمی، ۱۳۸۲: ۸۹-۹۰).

مایرز و بریگز سه ترجیح شخصیتی و هشت نوع شخصیتی یانگ را به چهار ترجیح و شانزده نوع شخصیتی گسترش دادند و آزمون ام بی تی آی^۸ را ساختند. این پرسشنامه برای توصیف انواع شخصیتی و شیوه‌های مختلفی که افراد کاری را انجام می‌دهند به کار گرفته می‌شود. در سنخ‌نمای مایرز-بریگز نوع روانشناسی بر پایه ایده ترجیح بسط یافته است. سنخ‌نما افراد را قادر می‌سازد تفاوت‌های منحصر به فرد خود را برای تعاملاتشان با دیگران بشناسند و بکار ببرند. واژه ترجیح^۹ در این سنخ‌نما بسیار اهمیت دارد. برای توضیح به یک مثال ساده توجه کنید: شما راست دست هستید. این

---

^۱ Psycho-Analytical Approach

^۲ S. Freud

^۳ Analytical psychology

^۴ K.G. Jung

^۵ Type Indicator

^۶ C. Myers

^۷ E. Briggs

^۸ MBTI (Myers- Briggs type Indicator)

^۹ preference

جمله یعنی اینکه نوشتن با دست راست برای شما بسیار مطبوع و راحت است. شما می‌توانید با دست چپ هم بنویسید، اما نوشته شما نه تمیز می‌شود و نه شما با راحتی می‌نویسید و نه حتی نوشتن با دست چپ برای شما خوشایند است. این مثال استعاره‌ای برای ترجیح است. در ام بی تی آی ما ترجیحاتمان را در مورد موارد ذیل تشخیص می‌دهیم:

أ. گرفتن و به کار بردن انرژی

ب. جمع آوری و گرفتن اطلاعات

ت. نتیجه‌گیری یا تصمیم‌گیری

ث. سازمان دادن زندگی (نئون دورف^۱، ۲۰۰۷: ۱۴).

سنخ نمای مایرز-بریگز دارای چهار مقیاس دو قطبی است که مبتنی بر چهار جنبه اولیه از شخصیت انسانی به شرح زیر است: درون‌گرایی در مقابل برون‌گرایی، حسی در مقابل شمی، تفکری در مقابل احساسی و قضاوتی در مقابل ادراکی. علامت‌های اختصاری هر کدام از این مقیاس‌های دو قطبی در جدول ۱-۱ آمده است که چهار جنبه اولیه شخصیت انسانی است.

جدول ۱-۱ چهار جنبه اولیه شخصیت انسانی (مایرز-بریگز، ۲۰۰۰)

برون‌گرایی (E)	۱ درون‌گرایی (I)
حسی (S)	۲ شمی (N)
تفکری (T)	۳ احساسی (F)
داوری کننده (J)	۴ ادراکی (P)

¹ Neundorf

۱- برون‌گرایی^۱ - درون‌گرایی^۲

(E/I) اندازه‌گیری گرایش به اینکه تمرکز انرژی فرد به درون است یا به بیرون. آیا به تأییدی از بیرون احتیاج دارد یا این ندا را در درون خود دارد. برون‌گرایی بر خلاف عقیده عمومی پرحرفی^۳ یا پرسر و صدا بودن^۴ نیست و درون‌گرایی خجالتی بودن^۵ یا در خود فرو رفتن نیست. چه بسا برون‌گرایی که خجالتی باشد.

۲- حسی^۶ - شمی^۷

(S/N) اندازه‌گیری اینکه چگونه یک فرد ترجیح می‌دهد اطلاعات را کسب کند. براون^۸ این مقوله را به شیوه‌ای که ما دنیای اطرافمان را درک می‌کنیم، مربوط می‌داند. آیا به جستجوی دلایل تجربی و دریافت از طریق حواس پنجگانه هستیم یا برای درک حقایق ترجیح می‌دهیم به "حدس، گمان، الهام و تصور واقعیات" تکیه کنیم (براون، ۱۹۹۴) ترجمه فهیم (۱۳۷۸).

۳- تفکری^۹ - احساسی^{۱۰}

(T/F) اندازه‌گیری اینکه احتمالاً چگونه یک فرد تصمیم می‌گیرد. منظور از احساسی احساساتی^۱ یا عاطفی نیست. تفکری احتمالاً بیشتر ترجیح می‌دهد تصمیم‌گیری غیر شخصی

---

¹ Extraversion

² Introversion

³ Talkative

⁴ Loud

⁵ Shyness

⁶ Sensing

⁷ Intuitive

⁸ Brown

⁹ Thinking

¹⁰ Feeling

و منطقی و عینی باشد. تصمیم‌گیری اشخاص احساسی بر پایه ارزشهای فردی، ارتباطات و احساسات دیگران است. زنان احتمالاً بیشتر احساسی هستند.

۴- قضاوتی^۲ - ادراکی^۳

(J/P) اندازه‌گیری اینکه یک فرد چگونه انتخاب می‌کند که با زندگی روبرو شود. منظور از قضاوتی موشکافانه نیست و ادراکی هوشمندانه نیست. آزمون سنخ نمای مایرز-بریگز ترجیحات افراد را در مورد کارهایشان، چیزهایی که به آن توجه می‌کنند، چگونگی تصمیم‌گیری، نتیجه‌گیری و چگونگی برخورد و پاسخ به آنها را در کارهایشان نشان می‌دهد. همچنین در سنخ نمای مایرز-بریگز علاوه بر تفاوت‌های درون فرهنگی تفاوت‌های بین فرهنگی نیز نشان داده می‌شود.

۴.۱. درک مطلب خواندن و ویژگی‌های شخصیتی

سه نوع سؤال مختلف در درک مطلب خواندن عموماً تکرار می‌شود:

۱. سؤالاتی که از آزمون شونده جزئیاتی^۴ را مثل موقعیت، مکان، زمان، شغل و غیره می‌خواهد.

۲. سؤالاتی که از آزمون شونده می‌خواهد با توجه به متن واژه‌ها و اصطلاحات جدید را حدس^۵ بزند و از متن استنباط کند.

۳. سؤالاتی که از آزمون شونده پیام و مفهوم اصلی^۱ متن را می‌طلبد.

---

¹ Emotional

² Judging

³ Perceiving

⁴ details

⁵ guess

در پژوهش براون (۲۰۰۰)، حسی‌ها (S) به شیوه حفظ کردن علاقه نشان می‌دادند. تفکری‌ها عموماً از راهبردهای فرا شناختی و تجزیه و تحلیلی استفاده می‌کردند، اما احساسی‌ها این چنین نبودند و از راهبردهای شناختی بهره می‌گرفتند که تفکری‌ها از آن استفاده نمی‌کردند (براون، ۲۰۰۰ ترجمه فهیم ۱۳۸۱: ۱۶۵).

شمی‌ها باید در سؤالات حدسی و مواردی که استنباطی است بهتر عمل کنند. تفکری‌ها در سؤالاتی که پیام متن را می‌خواهد. حسی‌ها باید به جزئیات بهتر پاسخ بدهند. اما کدام نوع شخصیتی با این نوع سؤالات ارتباط دارد و کدام ویژگی در این نمونه‌های شانزدهگانه وجود دارد و کدام ترجیح مؤثر است؟ این سؤال‌ها و سؤال‌هایی از این دست سؤالاتی است که پژوهشگر قصد یافتن جواب‌هایی قانع کننده به آنها دارد.

اهمیت آزمونی که فراگیران ضعیف و قوی را خوب از هم تمیز دهد بر هیچ کس پوشیده نیست. از این روی تأثیر عوامل شخصیتی در پژوهش حاضر در ارتباط مهارت خواندن فراگیران بررسی خواهد شد. این سؤالات مواردی است که پژوهشگر قصد دارد بررسی نماید. طبق گزارش محققانی که در این زمینه کار کرده‌اند خصیصه‌های فرهنگی از نظر شخصیتی برچسب‌های متفاوتی را در سنخ نمای مایرز-بریگز (۱۹۲۰) نشان داده است. برای مثال، آنچه در اروپا دیده می‌دهد در آسیا نیست. با توجه به گزارش معرفت (۲۰۰۶) بیشترین بسامد نوع شخصیت انگلیسی آموزان ایرانی حسی، تفکری، قضاوتی بود و گزارش شارپ^۲ (۲۰۰۴) رجحان درون‌گرایی را یک خصیصه زندگی چینی می‌داند که نه تنها در چین و تایوان بلکه در همه جهان نیز در شخصیت چینی‌ها مشاهده می‌شود. از این روی که مخاطبان خارجی زبان فارسی از فرهنگ‌های متفاوت هستند. جا دارد که اولاً نقش عوامل شخصیتی را برای برنامه ریزی درسی، تهیه و تدوین مواد درسی، طرح درس، آموزش و سنجش و اندازه‌گیری در

---

¹ main idea

² Alastair Sharp